

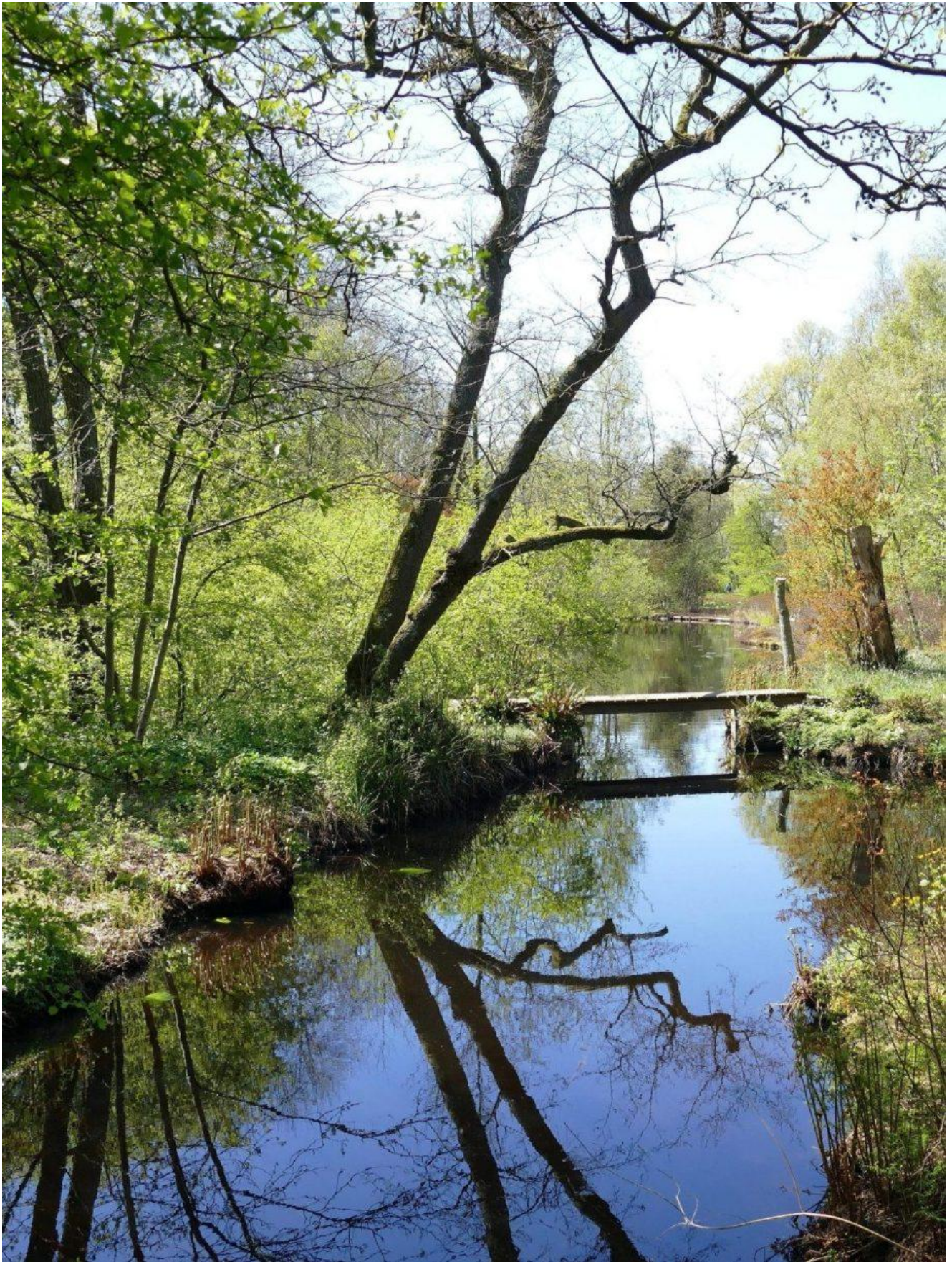
Leefbos Westland

Een burgerinitiatief

November 2016

Colofon

Dit plan is ontstaan in 2015 en aangekondigd op 16 maart 2016 tijdens Nationale Boomfeestdag. Het wordt aan de gemeenteraad van Westland gepresenteerd in november 2016

Het plan is mede ontwikkeld en wordt gedragen door Anneke Duyvesteijn (voorzitter van Groei & Bloei Westland) en ondergetekende.

Een groep enthousiaste medestanders heeft veel bijgedragen tips en informatie en door mee te werken aan het verzamelen van handtekeningen die nodig zijn voor het bij de gemeente indienen van het plan als burgerinitiatief.

LeefbosWestland:

facebook.com/leefboswestland

Twitter: @bomenw (bomenWestland)

Mail: bomenwestland@gmail.com

Groei & Bloei Westland:

<http://www.westland.groei.nl>

info@westland.groei.nl

Idee, tekst en ontwerp:

Aad van Uffelen / Groei & Bloei Westland

Schepen 6

Naaldwijk

Deze tekst, of delen daaruit, is alleen met bronvermelding vrij te verspreiden.

Leefbos Westland

In november worden traditioneel veel bomen geplant ook in het kader van symboliek en leven. En de Nationale Boomfeestdag is jaarlijks op de derde woensdag van maart (16 maart 2016 en later nog eens begin november). Daar op inhakend volgt hierna een voorstel voor meer en beter openbaar groen en een nieuw bos in Westland.

Westland is volgebouwd, het dichtst bebouwde gebied in Europa. Met slechts 25 vierkante meter per inwoner zeer arm aan openbaar groen en daarmee een van de kaalste of misschien wel de kaalste gemeente van Nederland.

Westland ligt in het meest geïndustrialiseerde deel van Nederland en maakt deel uit van de Metropoolregio Rotterdam/Den Haag, wat qua toenemende verkeersdruk, geluidsoverlast, slechte luchtkwaliteit, lichtvervuiling en stikstofdepositie, in de top 10 van de wereld zit (bron ESA). Hierdoor is de leefkwaliteit van Westland niet gunstig. Stevige vergroening is hiervoor een positieve, belangrijke deeloplossing. Natuur maakt lichamelijk en geestelijk gezond en bomen en planten vervullen daarin een sleutelpositie.

Dit burgerinitiatief pleit voor: meer en beter openbaar groen, in de wijken weer een parkje, groene straten, wegen voorzien van bomen, een nieuw bos van minimaal 50 ha en bij elk dorp voldoende kwalitatief recreatiegroen. Wij willen, dat Westland minimaal aan de eisen van de VN gaat voldoen. Dit betekent minimaal 48 vierkante meter openbaar groen per inwoner.

Dit document heeft de volgende hoofdstukjes:

1.	Meer groen in Westland	5
2.	Hoe is de groensituatie in Westland?	6
3.	Westland een mooie groene gemeente in 2035 en 1 boom per inwoner	7
4.	Het Leefbos, een groene long van Westland	8
5.	Natuurbegraven	11
6.	Een paar gedachten; doet u ook mee	13
7.	Westland heeft grond genoeg voor dit bos; een werkplan	14
7.1	Weides en natland	15
7.2	Organisatie suggesties en aandachtpunten	16
8.	Vier voorbeelden van een schetsontwerp en een beplantingsidee	18
8a	Ontwerpwedstrijd	18
8b	Ontmoetingscentrum	20
9	Een visie op groen	25
9.1	Gemeentelijke groenafdeling	27
10.	Geef iets terug, stop met ecocide	28
11.	Suggesties voor financiering van het leefbos	29
12.	Burgerinitiatief	29
13.	Achtergrond / bronnen	31

1. Meer groen in Westland

Een mooie en logische ontwikkeling is dat mensen dichterbij de natuur willen staan, in bossen willen wandelen, parken om zich heen willen hebben. Groen is levenskracht en essentieel voor alle leven op aarde. Ook in verband met toenemende klimaatproblemen, hittestress en wateroverlast is meer groen van levensbelang, zeker in een delta als Westland. Een klimaatbos, meer bomen en groen is in Westland onmisbaar in de transitie naar een duurzame gemeente en verbetering van de leefkwaliteit en gezonde lucht. Ook economisch gezien is groen belangrijk omdat dit de aantrekkelijkheid van het gebied vergroot. De waarde van huizen stijgt waardoor de gemeente meer inkomsten heeft en mensen worden gezonder. Hierdoor heeft de gemeente minder zorgkosten. Ook voor toerisme en de recreatie-economie is meer groen van levensbelang. Veel goede redenen om te vergroenen en naast algemene vergroening ook een bos aan te leggen.

Dit leefbos biedt een unieke kans om het aantal vierkante meters groen per inwoner met enkele meters te laten toenemen. Zelfs dan nog is Westland arm aan groen. Maar elke stap in de goede richting verbetert het leef- en woongenot en de leefbaarheid van de streek en daarmee ook de economische kwaliteit en waarde.

Samenwerking met Natuurmonumenten, het Zuid Hollands landschap en HH Delfland, biedt kansen om eeuwig blijvend groen te ontwikkelen en optimaal te beheren.

Dit is de filosofie van "De Groene Stad" : 'Goed Groen'

- Gaat sociale verloedering tegen.
- Is een deeloplossing voor lucht- en waterproblematiek.
- Maakt het gebied attractiever.
- Stelt economische ontwikkeling van het verstedelijkte gebied veilig.

Op 23 juni 2016 trekt de beroemde hersenprofessor Erik Scherder aan de bel over de vaak belabberde en te weinig groene leefomgeving. De professor zegt, dat een groene omgeving essentieel is voor de mens, de ontwikkeling van de hersenen, flexibiliteit en creativiteit. Zie verder op de site van Vitale Groene Stad. <http://www.vitalegroenestad.nl/.../%E2%80%98Natuur%20daagt%20...>

2. Hoe is de groensituatie in Westland

Veel bomen in Westland zien er slecht uit, staan te kwarren en zijn meer dood dan levend. Wel 30 % van alle gemeentebomen zijn misvormd, zitten vol dood hout, zijn aangetast. Door de klimaatverandering zullen minstens 10.000 bomen sterven. Sommige boomsoorten krijgen aantastingen die niet behandelbaar zijn, wat tot de dood van duizenden bomen in Westland zal leiden; denk aan Massaria bij plataan, de essentaksterfte en de kastanjeziekte. Veel bomen zijn in slechte conditie door fouten bij het planten in het verleden, maar ook door slecht onderhoud, stikstofproblemen, verzuring, grondwaterproblemen, zoute wind en verwaarlozing. Het is een enorme taak voor de gemeente om die ca. 38.000 bomen op te knappen of deels te vervangen.

We hebben Westland al voor ruim 90 % vol gebouwd, het is hoog tijd iets terug te geven aan de aarde, de natuur en de mensen. Een paar feiten hieronder:

Bos en natuur gemiddeld per inwoner in een paar landen

- Finland 48.600 m²
- Duitsland 1410 m²
- Groot Brittannië 980 m²
- België 580 m²
- **Nederland 340 m²**

Bosrand met weide.

Aesculus carnea.

Bos en natuur per Nederlander in 2014

In Nederland buiten de Randstad 460.7 m² groen per inwoner:

*Dalfsen ca. 99,8 m² en 1.79 boom per inwoner
(groenste dorp van Nederland)*

Rotterdam 77 m² per inwoner en ruim 1 boom per inwoner

Amsterdam 64 m² per inwoner

Utrecht 53 m² per inwoner

Gemeente Westland 25 m² groen en 0.3 boom per inwoner

(De VN schrijft als leefminimum 48 m² per inwoner voor)

3. Westland een mooie groene gemeente in 2035 en 1 boom per inwoner

Landelijk is in de nota Ruimte afgesproken, dat een gemeente minimaal $75 m^2$ per woning openbaar groen van goede kwaliteit heeft. Dit groen moet, wil het effectief zijn, binnen 500 meter van de bewoners liggen.

Wij gaan hier echter uit van de door Nederland ondertekende afspraken met de Verenigde Naties van $48 m^2$ per inwoner:

Rekensom volgens minimum van $48 m^2$ van de VN per inwoner, om mensen gezond te kunnen laten leven: 120.000 inwoners in 2030 x $48 m^2$ (ca. 50.000 huizen)

5.760.000 m^2 groen nodig (576 ha)

2.491.343 m^2 (2011) nu aanwezig (249 ha)

3.268.657 m^2 openbaar groen te weinig!

Dit is 326 ha openbaar groen te weinig...

Minus 50 ha leefbos Westland

Dus in 2030 is er nog 276 ha openbaar groen te weinig in Westland.

Er zijn meerdere methoden om groenwaarde (hoeveelheid groen) per woning of inwoner te berekenen. Landelijk minimum is in Nederland per woning 75 vierkante meter openbaar groen.

Het zijn te magere richtlijnen en een optimale leefomgeving vereist meer dan alleen een hoeveelheid groen. Het gaat o.a. ook om kwaliteit, variatie, soort, nabijheid, water en biodiversiteit. Plus andere eisen/normen zoals luchtkwaliteit, geluidsoverlast etc.

Binnen het openbare groen zouden we van nu ca. 0,3 boom per inwoner moeten gaan naar 0,8 tot 1 boom per inwoner... maar ook hier geldt dat kroonvolume en kwaliteit veel belangrijker zijn dan het aantal stammen. Liever minder goede bomen dan veel bomen van inferieure kwaliteit.

Als 48 meter wordt gerealiseerd, dan nog voldoet Westland slechts aan de minimum eisen die de VN stelt. Maar het zou wel een grote stap voorwaarts zijn en Westland zou onherkenbaar zijn.

Deze rekensom maken wij, omdat er vragen zijn over het bos en uit verschillende hoek geluiden komen dat 50 ha leefbos niet realiseerbaar is. Wij zien het als een kwestie van keuzes maken en verantwoording afleggen naar de inwoners...

Feit is, dat dit leefbos een goede bijdrage is aan het openbaar groen en de leefbaarheid in Westland.

We zouden eigenlijk voor een goede bereikbaarheid (dicht bij de mensen) in Westland minimaal 3 leefbossen x 50 ha moeten aanleggen en dan nog is er 176 ha groen te weinig... Daarom pleiten wij er voor om bij de 5 grootste dorpen elk een extra bos/park aan te leggen van 20 ha; dit plus het centrale leefbos maakt 150 ha totaal extra groen.

Totaal is Westland 9050 ha groot en hiervan is 1060 ha binnenwater.

90 % van Westland is al bebouwd of geasfalteerd, een paar % is slechts groen.

In gemeente Westland, welke zich profileert als duurzaam en leefbaar, is er nog veel te doen. De gemeente zou een ambitieus investeringsplan voor groenontwikkeling moeten vaststellen, zodat in 2035 er minimaal 0,8 boom per inwoner is en het groen van goede kwaliteit en variatie: dus een investeringsplan van 20 jaar om stappen voorwaarts te maken. 4000 bomen per jaar extra aanplanten moet haalbaar zijn.

De aanleg van dit leefbos met ca. 10.000 bomen is een mooie stap voorwaarts en kan deels worden bekostigd door de inwoners die een boom kopen of deels ook grafrecht betalen.

Ook sponsoring door banken en bedrijven biedt goede kansen voor positieve duurzame/groene profilering.

Westland kan zich met goed beleid ontwikkelen van een van de minst groene, tot een mooie groene gezonde gemeente in 2035, waar het fijn is om te wonen en werken en waar kinderen gezond op kunnen groeien. Hoe mooi past dat in het beleid om een duurzame gemeente te worden en wat een prachtig promotieargument voor ons Westland.

Het is wel eerlijk te zeggen, dat een gezonde leefomgeving niet alleen van het groen komt, ook moet er veel worden gedaan aan vermindering van uitlaatgassen, uitstoot van het bedrijfsleven (ook die van Europoort zoals kolencentrales en scheepvaart), houtstookgassen, giflozingen, vrachtverkeer, dieselveertuigen e.d. en daar moeten we allemaal aan bijdragen. De gemeente en de particulier moeten ontstenen en stoppen met plastic gras in de tuin! Toekomst geven aan onze kinderen en hun kinderen, dat is toch waar het om gaat... daar zijn we samen verantwoordelijk voor.

4. Het Leefbos, een gezonde groene long

In een leefbos zijn vele functies mogelijk, zodat het aangename, het nuttige en natuur worden verenigd. Er zijn mogelijkheden voor recreëren, bewegen, sport en spel. Ook zou begraven in de natuur mogelijk moeten zijn. Dat kan gepaard gaan met eeuwigdurend grafrecht.

Denk bij het leefbos aan de volgende mogelijkheden:

1. Een arboretumachtig bospark met een unieke collectie klimaatbestendige bomen van ca. 200 soorten. Daarnaast een grote variatie aan struiken, heesters en vaste planten. Ook water, grassen, stinzenplanten, heide, varens, het kan er allemaal in natuurlijke harmonie groeien zodat een prachtige biodiverse omgeving ontstaat in het hart van het verstedelijkte en volgebouwde Westland.
2. Het leefbos is niet alleen een natuurbos, maar ook een wandelpark waar mensen alle jaargetijden kunnen genieten van de fraaie variatie aan groen. Het is ook een plek waar mensen kunnen bewegen en sporten, waar een zonweide is, een heemtuin en bepaalde delen beschermd gebied zijn.
3. Een klein deel van het leefbos (of een aparte locatie) kan tevens een bijzondere begraafplek plek zijn waar mensen in de natuur worden begraven en zonder grafstenen of gedenktekens een worden met de natuur; bij je eigen boom. Die boom kan al bij de geboorte worden geplant of aangeschaft. Het bos moet natuurlijk geen grote dodenakker worden.
4. Het leefbos is ook een prachtig eigen uniek levenspunt om tot rust te komen in een jachtig leven, te praten, denken, schrijven of dichten, te mediteren, en uiteindelijk te worden begraven. Jouw plek en jouw boom, hoe een belangrijke rol kan die in je leven gaan spelen. Daarom zou een stiltecentrum voor meditatieve activiteiten mooi in het bos passen.
5. Het leefbos kan, als les-bos, samen met het Staelduinse bos, de Wollebrand, het strand en de duinen, ook dienen voor scholen om jongeren alle facetten van de natuur te laten ontdekken,

er lessen te verzorgen, natuur te leren kennen. Het kan ook een inspiratie zijn voor dichters, schrijvers en schilders.

6. Het leefbos is opgebouwd uit lagen; de hoge bomen vormen de bovenlaag, het dak; lage bomen, struiken en heesters vormen een tussenlaag; varens, vaste planten, stinzeplanten en grassen vormen de basis, de bodem; het water is een onmisbare schakel voor alle leven in het bos en biedt fraaie ontdekplekken van dieren en vogels.
7. Natuurlijk wordt het leefbos ruimtelijk ontworpen, er moet een hoofdlaan komen en natuurlijke paden om te wandelen of te fietsen. Voor begraven en onderhoud moet transport mogelijk zijn naar elk deel van het leefbos, waar dat mag.
Er komen solitaire bomen, groepjes van soorten, bosschages, paden, grasweiden, wilde flora terreintjes en waterpartijen zodat een half open en gesloten ruimte ontstaat. Bomen moeten volledig kunnen uitgroeien tot volwassenheid. Sommige soorten kunnen dan wel honderd tot 1000 jaar oud worden. En dat alles in een natuurlijke omgeving zonder gebruik van tropisch hout, onnodige bruggetjes, overbodige bouwwerkjes e.d. Eerlijk duurzaam, simpel en natuurlijk!
8. Soorten die worden aangeplant zijn toegerust om in het kustklimaat te kunnen groeien en ze moeten klimaatbestendig zijn om de komende veranderingen, zoals temperatuurstijging, plagen, ziekten en extremen aan te kunnen.
9. Bij de centrale waterpartij kan een vleermuizenleefruimte worden gemaakt en verticale wanden voor ijsvogels, oeverwaluwen en andere soorten. Ook stapelmuren kunnen een biologisch belangrijke schakel zijn in de biodiversiteit. Hiervoor zijn schetsplannen ontwikkeld. Uiteraard is dat alles van hergebruikte materialen. De inzet van vrijwilligers om dit te realiseren is haalbaar. Samenwerken met natuurverenigingen IVN / KNNV en Groei & Bloei Westland is dan ook essentieel.
10. Het bos moet liefst zo groot mogelijk zijn, maar gezien de beperkte ruimte in Westland (mits er kustuitbreiding komt in de toekomst) maakt dat een bos van ca. 50 ha een acceptabele, maar minimale start is. Belangrijk is dat tegelijkertijd wordt nagedacht over verdere uitbreiding. Koppeling van bestaand groen, de EHS (Ecologische Hoofdstructuur - nu Natuurnetwerk Nederland) en water versterkt de gehele groenstructuur en biodiversiteit in Westland, dus is de ligging belangrijk.
Mooi zou zijn als het leefbos in het hart van het volgebouwde Westland kan liggen zoals in het gebied langs de Poelkade of in het te renoveren gebied de Baak/Poelzone.

Sfeerbeelden van openbaar groen in Maastricht, waar veel gebruik van wordt gemaakt.

50 ha lijkt veel maar is weinig

50 ha = 500.000 vierkante meter, ofwel 100 voetbalvelden. Dat gedeeld door 120.000 inwoners (2025) betekent dat met het leefbos het aantal vierkante meters groen per inwoner toeneemt met ca. 4.16 meter.

Als het bos klaar is, is er dus nog steeds veel te weinig groen in Westland met ca. 29,16 vierkante meter per inwoner. *(Het aantal inwoners blijft groeien, dus moet ook het groen mee groeien)*

Dat afgezet tegen het minimum van 48 meter (VN) betekent, dat Westland nog steeds een grote achterstand heeft op groen en leefbaarheid...

Hoe groter het leefbos hoe beter het is voor Westland en haar inwoners en hoe sterker de groenkracht is. Ter vergelijking, het Staelduinsebos is 95 ha groot.

Staelduinse bos in de lente.

5. Natuurbegraven

In dit leefbos is naast alle functies ook klein deel van de ruimte beschikbaar om op een passende en betaalbare manier in de natuur te worden begraven. Steeds meer gemeenten hebben een natuurbegraafplaats dat tegelijkertijd park is of gewoon wilde natuur. Geen kort gemaaid gras, maar een echte natuurbegraafplaats met wandel- fietspaden; een plek om te denken, dromen, praten en tot rust te komen. Een groene plek in een kale industriële wereld van glas, beton en staal waar mensen weer mens kunnen zijn in de natuur. Anders dan het Staelduinsebos, dat dicht begroeid is en niet geschikt voor natuurbegraven. Het leefbos krijgt een andere opzet en structuur en wil hoogwaardig groen bieden.

In dit bos kunnen we van de geboorte tot de dood genieten van het groen, de bloemen en planten en vooral ook van de rust en de schone lucht. U levert vanaf de geboorte, als u een boom plant voor uw kind, een bijdrage aan natuurbehoud en een leefbare omgeving.

Geen gedenktekens, maar graven die onzichtbaar een worden met de natuur, dat is mooi en heel natuurlijk. Een eenvoudige kei (met inscriptie) of stronk behoort wel tot de mogelijkheden. Onder de boom rusten tijdens het leven en na de dood. Er zijn ook mogelijkheden voor een groep familieboomen en familiegraven. En natuurlijk voor alle religies en mensen van alle afkomst. Natuurbegraven is organisch en natuurlijk en hoort bij het leven. Het is niet raar als je in het bos wandelt en je komt een begrafenisceremonie tegen, dat hoort ook bij het leven.

Er zal ook een ruimte moeten zijn welke tevens kan dienen als rouwcentrum en om afscheid te nemen; een in de natuur opgenomen duurzaam bouwwerk met groene daken. Het zou een klimaatneutraal tijdsbestendig gebouw moeten zijn, dat door het ontwerp ook bijzondere uitstraling kan hebben.

Natuurbegraven is niet duurder dan de traditionele manier, eerder goedkoper.

Een bijkomend voordeel is dat bestaande begraafplaatsen niet hoeven te worden uitgebreid en er geen nieuwe nodig zijn. Dit bespaart geld en de grond kan voor andere doeleinden worden ingezet. Alterra heeft eerder al onderzoek gedaan naar natuurbegraven, daaruit enkele conclusies hierna.

Alterra, terug naar de natuur en begraven

In het document van Alterra (HDV 07-59 en HDV 08-42) wordt ingegaan (deskstudie) op de voor- en nadelen van begraven in de natuur. Het gaat om milieueffecten, juridische aspecten, begraven, asverstrooien en urnbijzetting.

Enkele conclusies:

Effecten op de bodem, op flora en fauna, grondwater en omgeving zijn niet geheel duidelijk en kan per gebied verschillen. De vraag moet worden gesteld welke maatregelen kunnen worden genomen indien er nadelige effecten zijn. Begraven op droge zandgronden heeft de voorkeur. Op laag liggende gronden, klei, veen, bij hoge waterstanden, is het niet mogelijk mits er een dikke laag zand op wordt aangebracht. Dit is wel een verstoring van de oorspronkelijke gronden, maar Westland heeft afgelopen 200 jaar al veel afgraving en ophoging gekend.

In het algemeen zijn nadelige effecten volgens Alterra verwaarloosbaar, maar kunnen fosfaat, kalk en wellicht ook medicijnresten en gassen beperkte gevolgen hebben.

In Westland is van belang dat geen effecten op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater ontstaat. Bovengrondse verstrooiing heeft een langere nawerking. Alterra geeft aan dat er nergens hoge concentraties schadelijke stoffen zijn gemeten. Via de lucht kunnen wel gassen zoals CO₂ (kooldioxyde), CH₄ (methaan), H₂S (waterstofsulfide) en NH₃ (ammoniak) worden gemeten. Natuurbegraven dicht bij zwemplekken en bij moestuinen (sproeiwater) moet worden vermeden.

Verstoring kan ook optreden door het graven in de grond, beschadigen van wortels, dichtheid van de

graven, diepte e.d. Het aantal graven per ha ligt tussen 40 en 3000. Gemiddeld is 100 tot 200 per ha een goed uitgangspunt voor het leefbosWestland, maar het kan nodig zijn dit aantal iets te verhogen voor rentabiliteit. Als 10 tot 12 ha voor natuurbegraven wordt benut, betekent dit maximaal 2000 tot 4000 graven, dit zou dan het beste in een apart, maar wel openbaar, deel kunnen plaats vinden. In grasland en voedselrijke gebieden moet dit aantal lager liggen. Begraven van asurnen heeft de minste verstoring van de aarde. Urnen kunnen van vergankelijk materiaal worden gemaakt.

Als de grondwaterstand te hoog is, moet het dit land worden opgehoogd met zand tot de vereiste wettelijke hoogte. Het kan voorkomen dat in het broedseizoen begraven of uitstrooien niet is toegestaan met name als het gaat om soorten van de Rode Lijst.

Alterra Tabel 4. Overwegingen die bij een keus voor natuurbegraven een rol (b)lijken te spelen. Op basis van de literatuur en van informatie op internetsites van natuurbegraafplaatsen en ons land en in het buitenland.

“Terug naar de Natuur”:

- *Milieu: wens om het stoffelijke overschot op een voor het milieu niet of zo weinig mogelijk belastende wijze ter aarde te bestellen.*
- *Natuur: wens om het stoffelijke overschot op zo natuurvriendelijke wijze ter aarde te bestellen;*
  - *het wordt weer teruggegeven aan de natuur, keert weer terug in de natuurlijke kringloop;*
  - *het planten- en dierenleven wordt minimaal beïnvloed.*
- *Landschap: wens om (beleving van) het natuurlijk karakter van de plek minimaal te beïnvloeden.*

Aansluitend op “Terug naar de Natuur”:

- *Behoefte aan een mooie, serene plek voor de overledene en nabestaanden.*
- *Behoefte aan een gepaste sobere plek voor de overledene en nabestaanden (het hoeft niet zo kil of pompeus, “klein en eenvoudig is ook mooi”).*
- *Bij aanleg in niet-natuurgebied: bijdrage aan uitbreiding van natuur.*

Overig:

- *Mogelijk spelen financiële overwegingen ook of soms ook een rol.*

Bron Alterra

Natuurbegraven op een aparte locatie

Misschien is de beste optie om niet in het leefbos te begraven, maar op een andere plek in Westland een stuk natuur/weiland/bos daarvoor te reserveren. In een buitengebied is de grond ook goedkoper. Het voordeel is dat het dan los van het leefbos kan worden ontwikkeld, sneller kan worden ingezet en omdat het speciaal voor dat doel wordt gebruikt treedt er geen verstoring op met andere activiteiten. Ook acceptatie van de inwoners wordt mogelijk groter en het beheer kan gescheiden worden van de functies van het leefbos. Recreanten van het leefbos komen dan ook niet in aanraking met begraafplekken. Het verdient aanbeveling deze optie te onderzoeken en ook hiervoor een businessplan te maken. Mogelijk kan het onder beheer van al bestaande gemeentelijke begraafplaatsen komen. Dit bosdeel kan natuurlijk wel een openbare en recreatieve functie hebben.

Van groot belang is voor alle activiteiten in het Leefbos en op een aparte locatie voor natuurbegraven, dat dit zoveel mogelijk in handen ligt van lokale bedrijven en dat bij voorkeur de gemeente zelf gaat over uitgifte van grond voor natuurbegraven. Op deze manier komen rendementen ten goede aan de

inwoners van Westland. Maatschappelijke acceptatie en draagvlak zijn doorslaggevend bij het bepalen van activiteiten in het leefbos. Het is goed alle voor- en nadelen af te wegen voordat er besluiten worden genomen.

6. Een paar gedachten; doet u ook mee?

- We planten samen een bos, een groene plek waar straks allerlei planten en dieren een leefplekje vinden en biodiversiteit floreert.
- Ik plant voor al mijn kleinkinderen een boom en leer hen over de natuur, vertel hen over de boom van opa en oma en over hun eigen boom.
- Ik plant een boom om bij te kunnen zitten, rusten, denken en praten en later te worden begraven.
- Ik wil voor mijn zieke vader of moeder, broer of zus, vriend of vriendin iets levends en hoopvol schenken. Deze boom gaat door met groeien en leven en wortelt in de aarde, het is voor mij een plek om troost te zoeken.
- Wij willen als familie of vriendengroep een boom planten als symbool voor leven, hoop, vriendschap en toekomst.
- Onze wandelgroep wil helpen een bos aan te planten, mooi voor iedereen en straks fijn om in te wandelen.
- Onze fietsclub schenkt natuurlijk een stukje leefbos.
- Onze politieke partij doet door het schenken van bomen echt wat aan natuurbehoud en leefbaar maken van Westland.
- Ik als burgemeester, wethouder en andere bestuurder van de gemeente schenk bij mijn aanstelling en jubileum natuurlijk ook een boom.
- Ons bedrijf plant een mooie boom om onze filosofie van duurzaam ondernemen te ondersteunen.
- Ik ben een succesvolle Westlander en doe graag iets terug voor Westland en haar inwoners, daarom doe ik mee om dit bos mogelijk te maken.
- Ik ben een van de 1100 miljonairs in Westland, rijk geworden doe ik graag wat terug en schenk jaarlijks een bedrag voor het leefbos.
- Ik plant een boom uit dankbaarheid voor dit leven en alles wat ik heb mogen ervaren.
- Ik plant een boom om het klimaat te helpen redden.
- Wij planten een boom gewoon omdat natuur belangrijk is voor iedereen.
- Ik neem in mijn testament een schenking op voor LeefbosWestland.

Wat een genot dit in de buurt te hebben!

7. Westland heeft grond genoeg voor dit bos. Een werkplan:

Doel is ca. 10.000 bomen in een nieuw bospark met ca. 200 soorten bomen, struiken en andere planten, stinzenplanten varens en mossen.

Als elk gezin in Westland 1 boom koopt zijn dat er al 43.000 dus 10.000 bomen moet lukken.

1. Kies een plek, dichtbij de mensen, waar een natuurbos kan komen van minimaal 50 ha groot, met uitbreidingsmogelijkheid en leg verbindingen met de overige groenstructuur. Maak dit gebied op eenvoudige wijze klaar door verschil te maken in structuur, hoogte en grondsoort.
2. Naast bomen komen er ook grassen, weidebloemen, fietspaden, weides, vijvers, vogelspotplekken, een uitkijktoren (tuurtoren) en speelplekken.
3. Naast een hoofdpad komt er een eenvoudige padenstructuur van schelpen, hard zand/grint en/of boomschors dat kan dienen als fiets- en wandelpaden. En waar voor het begraven en voor terreinonderhoud transport over heen kan rijden.
4. Biedt burgers een begraafplek aan van enkele vierkante meters en plant daar een boom of enkele bomen bij. De burger betaalt hiervoor de kosten.
5. Voor het planten wordt een groep vrijwilligers samen gesteld onder leiding van de groenafdeling van de gemeente. Westlandse groenspecialisten en hoveniers werken er ook aan mee met hun machines. Bomen planten is een secuur werk, dat moet dus wel goed gebeuren.
6. Ideaal is als er een vaste vrijwilligersgroep Leefbos (of een vereniging) ontstaat, dan wordt het echt een bos van ons allemaal.
7. Mensen kunnen dus al tijdens hun leven al een eigen grafplek met boom aanschaffen. Een te planten boom bij geboorte wordt dan de geboorteboom en tevens grafboom. Op deze manier kan snel en betaalbaar een fantastisch bos worden aangelegd.
8. Onderhoud bestaat uit de paden bijhouden. Omdat die onderdeel van het toeristisch fiets- en wandelwegennet kunnen zijn kan een deel van de kosten van onderhoud van daaruit worden bekostigd.
9. Kosten van onderhoud van het groen is niet meer dan soms maaien van de grassdelen en eventueel verwijderen van wortelopschot, zaailingen en wat snoeiwerk. Door inzet van schapen en andere grazers kan dit deels effectief en goedkoop en op een natuurlijke manier worden gedaan. Het kan deels ook door vrijwilligers gebeuren.
10. Groot onderhoud en beheer kunnen ook worden uitbesteed aan Natuurmonumenten of het Zuid Hollands landschap.
11. Een natuurgraf heeft geen onderhoud nodig en dus geen kosten. Er wordt ook geen grafsteen geplaatst, eventueel wel een kleine onopvallende plaat, een stronk of kleine steen met tekst als markering. Begraven kan in een kist, afbreekbare mand of kartonnen kist of in een urnenkeldertje. Het begraven op zich brengt wel kosten met zich mee en hangt af van hoe men dat wil inrichten. Voor het inrichten van een natuurbegraafplaats zijn vergunningen en regels nodig. Ook de lokale situatie is belangrijk zoals de grondsoort, de grondwaterstand e.d. Belangrijk is ook de keuze van de bomen want niet elke soort boom kan tegen begraven omdat wortels kunnen worden beschadigd. En er moet wellicht ook een advies van de VROM-inspectie komen.
12. We starten een actie voor het planten van een boom om tot een parkachtige bosvorming te komen. De kosten per boom lopen van 25 tot 500 Euro. Vanaf 25 Euro is er al een jonge wilgenboom, een berk of een els. Wil men direct een grotere boom dan nemen de kosten van de boom en het planten toe. Ook een bijzondere soort kost meer.
13. Als mensen tijdens hun leven al een begraafplek, een stukje grond en een boom in het bos kopen dan zijn de aanlegkosten van het bos snel terug verdiend.
14. Als schenken samen met natuurmonumenten wordt opgezet, kunnen kosten van de boom wellicht als schenking aftrekbaar zijn.

Lekker baggeren! Ultiem genieten...

7.1 Weides en natland

Er zijn open ruimtes waar weidebloemen groeien, wilde soorten die al naar de grondsoort kunnen gedijen. Weinig bomen hier en langs de randen enkele bomen en struiken zoals: zoete kers, els, krentenboompje. Een deel van het weideland kan ook als natland worden bestemd om extra biodiversiteit te garanderen. Weidebloemen zijn ook nuttig voor bijen, vlinders en weidevogels. Het verrijkt zo de biodiversiteit. Een klein deel kan als natland worden bestemd voor extra soortvariatie waardoor ook extra verrijking komt met vogels.

Weidebloemen.

Natland.

7.2 Organisatie suggesties en aandachtspunten:

1. Ontwerp maken voor het leefbos, plattegrond en vlekkenplan (wedstrijd uitschrijven voor groenontwerpers en studenten landschapsinrichting).
2. Aandachtspunten zijn: ecologie, biodiversiteit, soortvariatie, archeologie, gebiedshistorie, waarde voor de samenleving, groenwaarde, waarde als groene long, luchtzuiveraar, waterhuishouding, wateropslag, bodemwaarde en verbinding met andere groene en blauwe plekken. Aandacht voor: groenblijvend, bladverliezend, loofbomen, naaldbomen, coniferen, bolvormig, zuilvormig, treurvormig, bloesembomen, bloeiwijzen, zaadvormen, bijenbomen, vruchtbomen, bladkleur, herfstkleur.
3. Op diverse plekken wadi's en paddenpoelen aanleggen in het bos.
4. Een deel geschikt maken als natuurbegraafplaats.
5. Sommige delen beschermen en niet toegankelijk maken om dieren rust te gunnen.
6. In het bos naast een breed hoofdpad naar de ontmoetingsruimte een structuur van goede wandel- en fietspaden. Tenminste 1 verhard pad loopt door het bos zodat fietsers het bos gemakkelijk kunnen passeren.
7. Een oerpad van minstens 2 uur lopen/klauteren, een moeilijk begaanbaar onverhard wildennatuurpad, met keien, water, hellingen etc. om je in een oerwoud te voelen. Het gaat om beleving!
8. Een blotenvoetenpad waar op verschillende ondergronden wordt gelopen om de voeten te prikkelen en voor geneeskracht. Het gaat om beleving en ontdekking.
9. Een drassig laarzenpad, door een strook natland.
10. Mogelijkheden bezien voor een ruiterpad en een mountainbikepad. Rustverstoring is natuurlijk niet de bedoeling, paden worden zo aangelegd dat ze elkaar niet dwars zitten.
11. Een fruitbomenplek of voedselbos en moestuinen.
12. Een vlinderhof en misschien wel een kruidenveldje.
13. Een speelbos met kruipgangen, springsloten, takkenhutten, boomhutten, etc.
14. Een klimbos waar onder begeleiding klimcursussen worden gegeven.
15. Struinpaden.
16. Voor de kleinsten een kabouterpad.
17. Een muziekbos en een dwaalbos.
18. Een toegankelijk rolstoelnatuurpad.
19. Een vlermuishuis, stapelmuren die ook geschikt zijn voor de oeverzwaluw en de ijsvogel.
20. Op enkele punten bij het water een vogel uitkijkhut of verschuilwand en in het bos houtwallen aanleggen.
21. Een centrale plek in het park bij de ontmoetingsruimte, het parkhart.
22. Mogelijkheden bieden voor natuurlijke tijdelijke kunstprojecten zoals Land art, meditatieprojecten, een natuurtheater (openlucht theater), een natuurlijk kindertheater etc.
23. Over het water kan een trekponkje worden gerealiseerd.
24. Mogelijkheden bezien voor horeca, een kleine camping en een picknickplek, een forellenvijver, een stiltecentrum voor meditatieve activiteiten etc.
25. Vestiging van een natuurschool in het bos waar naast het gewone lesprogramma natuur een hoofdrol speelt.
26. Naamgeving van de paden.
27. Sortimentslijst bomen, struiken en overige soorten maken (conceptlijst is aanwezig.)
28. Nummeringsysteem en naamgeving, GPS locaties en dit alles digitaliseren en archiveren. Er kan een website worden ontwikkeld met alles over het leefbos. Bomen krijgen een naamplaatje, QR code en nummer.
29. Plannen van grondwerk en waterwerk en plannen van het planten.
30. Jonge zaailingen zoals dennen kunnen gratis worden gehaald uit bossen van Natuurmonumenten/Rijkswaterstaat en derden, even bellen!
31. Mogelijkheden bezien voor stroomopwekking via Plant-e.
32. Beheer, onderhoud, boswachter.
33. Zaken als belasting, WOZ, de rol van de gemeente, waterberging, HH Delfland.

34. En natuurlijk moet er een kostenstructuur komen van wat begraven in dit leefbos kost en dan natuurlijk verschillende mogelijkheden.
35. Ook moet er aandacht zijn voor veiligheid en brandveiligheid.
36. Vanaf fase 1 als het bos in uitvoering komt kan over de ontwikkeling worden gecommuniceerd, ook door een drone in te zetten.
37. Het betrekken van alle belangengroepen in Westland is cruciaal om het ideale duurzame leefbos te ontwerpen.
38. Als het bos ontstaat en er later is, ontstaan mogelijkheden voor diverse bedrijfsmatige natuuractiviteiten zoals workshops, cursussen, excursies, gidswerk, zo wordt het bos ook een economische entiteit van grote waarde.

(Niet alles hoeft in het leefbos, een goede balans van mogelijkheden versterkt het geheel.)

Een natuurlijk toegangshek.

Lekker met je kinderen in het bos rennen.

Openheid en transparantie.

Dennenheuvel.

8. Vier voorbeelden van een schetsontwerp en een beplantingsidee

Deze schetsen dienen als beeldvorming over hoe ons leefbos kan worden ontworpen en ingericht. Welke functies kunnen in het bos plaats vinden en hoe kan een padenplan er uit zien. Ook is er een idee voor een beplantingsplan. Een soortenlijst is in concept al ontwikkeld.

Het leefbos kan worden ingedeeld in een aantal sectoren waar verschillende mogelijkheden zijn, zowel voor recreëren als voor begraven. Hoe het bos er uiteindelijk uit gaat zien, hangt van de vorm van het stuk land af en de mogelijkheden.

Uiteraard moet het een natuurlijk geheel worden en zullen loofbomen en naaldbomen deels in elkaar over lopen zodat een natuurlijk gevoel ontstaat.

8.a Ontwerpwedstrijd

Het zou mooi zijn als voor het ontwerp een wedstrijd wordt uitgeschreven waaraan landschapsarchitecten, studenten e.d. aan kunnen mee doen.

Een jury beoordeelt de ontwerpen en beloont de winnende inzending met de opdracht het leefbos mede tot ontwikkeling te brengen.

De samenstelling van de jury zou kunnen zijn:

1 politicus; 1 vertegenwoordiger van Groei & Bloei; 2 burgers; 1 ontwerper; 1 groenspecialist/landschapsontwerper; 1 hovenier; 1 deskundige van Natuurmonumenten; 1 afgevaardigde van HH Delfland; 1 groendeskundige van de gemeente; plus een voorzitter.

De jury kan ook de ontwerpvoorwaarden en deelname realiseren.

Dan kan medio 2017 de jury een besluit nemen.

Er moet dan wel een principiële keuze gemaakt zijn waar het leefbos komt, ook als het in fasen moet worden aangelegd.

A.v. Uffelen: Organisch schetsontwerp nr 1 voor het leefbos, ca. 50 ha. 500 x 1000 meter

Centrale laan en ingang/uitgang

De centrale laan is geschikt om met normaal verkeer te berijden, uitsluitend verkeer voor begrafenissen en voor bosonderhoud. Deze laan loopt via een bochtig pad tot aan het centrale ontmoetingsgebouw. Het pad loopt in rechte lijn ook door naar de andere kant van het bos waar een extra (nood) ingang is. Fietsers en rolstoelers/scootmobielers kunnen altijd gebruik maken van deze laan. Aan het begin kan een horecafaciliteit en een parkeerterrein worden gerealiseerd voor bezoekers van het bos. Hier kan ook een ruimte komen voor mensen die na een begrafenis met elkaar nog willen samen zijn en wat nuttigen.

Ook belangrijk is een informatiecentrum over het bos, eventueel gecombineerd met een ruimte voor de leden van de vereniging Leefbos.

P3 is een optie voor toekomstige uitbreiding van het parkeerterrein.

Sfeerbeelden

Fiets-wandelpaden door het lover.

Natuurlijke padenpatronen.

Waterpoelen, wadi's, paddenpoelen.

Natuurlijke bankjes.

Kardinaalsmuts.

Wandel- of fietspad.

Knotwilgenlaantjes.

Mountainbiken.

Paddenstoelenfeest.

Bruisend leven.

8b Ontmoetingscentrum

Op een centrale plek in het bos, aan de grote vijver, kan op een verhoogd stuk land een passend ontmoetingscentrum worden gebouwd. Dit kan dienen voor de ontmoeting van mensen die naar een begrafenis komen en er kunnen eenvoudige ceremoniën worden gehouden. Overledenen kunnen met normaal transport tot aan dit gebouw worden gebracht en daarom is er ook een kleine parkeerplaats,

eveneens met plaatsen voor gehandicapten noodzakelijk. Vanuit het centrum is het nooit meer dan een paar honderd meter naar een eventuele begraafplek.

Tevens is er een terras dat aan de vijver ligt. Dit kan bij mooi weer voor een ceremonie of toespraak dienen.

Vanaf het ontmoetingscentrum worden overledenen met eenvoudig transport naar de plek van teraardebestelling gereden.

Op het terras kunnen wandelaars of fietsers natuurlijk ook gewoon genieten van de natuur en wat dagdromen en elkaar ontmoeten.

Bij het ontmoetingscentrum kan eventueel ook een kunstwerk/monument worden geplaatst.

Aan de overkant van de vijver wordt een vleermuisverblijf gerealiseerd, een lange stapelmuur en 2 vogeluitkijkposten (zie verderop).

Duin- en heide

Het bos deels voorzien van een open structuur door water, maar ook door heide- en duingebied maakt de verscheidenheid groter en daardoor neemt ook de kwaliteit van de biodiversiteit toe.

Heidestruiken in de bloei.

Distel met bezoek van een bij.

Een klein deel van het bos kan als verstild duin worden ingericht, zanderige grond voorzien van de typerende duinbegroeiing met een stukje heidelandschap dat prachtige lila en roze herfstkleuren zal geven.

Bos- en boom

Tussen en bij de bomen zijn volop mogelijkheden voor recreatie en eventueel ook voor begraven. Er komt een sectie met naaldbomen en een met loofbomen.

Het sortiment bomen is groot en wordt verdeeld naar de grondsoort. Op verschillende plekken in het bos wordt de grond zo voorbereid dat bepaalde soorten daar optimaal kunnen groeien. Dat maakt de soortvariatie van het leefbos groter en het bos mooier en meer biodivers. Enkele soorten: berk, den, steeneik, linde, plataan. Er is een concept beplantingslijst, dat moet nog definitief worden ontwikkeld.

Bos.

Stinzenplanten.

Winteraconiet.

Water

Door het bos loopt een riviertje, overgaand in een grote vijver. Water is van levensbelang voor alle bomen en planten, maar ook voor de dieren en vogels. Daarom speelt water en de daarin of bij levende water- en moerasplanten een belangrijke rol in het bos, ook in enkele kleine poelen.

Een optie kan zijn om ook via water een begrafenisaankomst te realiseren, maar dan moet het worden aangesloten op het boezemwater. De aarde die vrij komt door het uitgraven van de sloten en de vijver kan worden gebruikt om het landschap glooiender te maken, zo gaat er niets verloren. Ook afplagzand uit de duinen kan in het duindeel van het bos worden gebruikt voor ophoging. Belangrijk is dat het water door het bos alleen toegankelijk is voor specifieke stille begraafvaarten.

Kleurrijk bloeiend.

Water als bron van leven.

Vleermuiswoonplaats en stapelmuren

Voor vleermuizen kan aan de vijver van hergebruikt materiaal een goed onderkomen worden gemaakt. Dit kan met aarde worden bedekt zodat daar begroeiing op en rond kan groeien (hiervoor is een schetsplan ontwikkeld.)

Aan de zonzijde kan langs het water een hoge stapelwand worden gemaakt, ideaal voor allerlei diertjes en ook kan het broedgelegenheid geven aan bijvoorbeeld de ijsvogel. Daartoe kunnen eenvoudig voorzieningen worden getroffen.

Variant op het leefbos, schetsontwerp 2

In dit organische schetsontwerp voor het leefbos is het bos wat smaller en langer en gaat de centrale laan dwars over en er zijn wat meer waterpartijtjes.

De vorm van het beschikbare stuk land bepaalt uiteindelijk hoe het leefbos er uit kan zien.

Op dit moment is nog niet duidelijk welk land beschikbaar zal zijn.

Belangrijk is wel dat er een mix van blauw en groen, dus water en bomen en planten in het bos tot een harmonie wordt verenigd.

 ONTMOETINGSRUIMTE	 WEIDE / NATLAND
 PARKEREN	 DUIN / HEIDE
 HORECA / INFOCENTRUM	 PINUSBOS
 VIJVER / WATER	 LOOFBOS
 VLEERMUIS / STAPELMUUR	 CENTRALE LAAN

LEEFBOS

SCHETSPLAN 1:50 ⁴⁰⁰/₃₅₀ X 1340 M

AAD VAN UFFELEN - NAALDWOEK

NOV. 2015

A.v. Uffelen: Organisch schetsontwerp nr 2 voor het leefbos, ca. 50 ha. 350/400 x 1340 meter

Variant op het leefbos, schetsontwerp 3

In dit organische schetsontwerp voor het leefbos is het bos ingetekend in het Poelzone -de Baak gebied, een oud tuinbouw renovatiegebied dat de komende jaren wordt veranderd omdat er veel oud glas staat. In plaats van glastuinbouw kan hier ook het leefbos komen dat dan in het hart van Westland voor de meeste mensen op korte afstand bereikbaar is.

A.v. Uffelen: Organisch schetsontwerp nr 3 voor het leefbos, ca. 50 ha.

Door het meertje Plas van Alle Winden te verbinden met het Prinsenbos ontstaat een mooi binnenwater dat ook kansen biedt voor recreatie, watersportactiviteiten en wateropvang gebied. Het leefbos sluit daar op aan en de huidige beplanting van de meertjes wordt dan geïntegreerd. Ook het natuurspeelbos (N) maakt er deel van uit. Uitbreiding met een klimparcours zou mooi zijn. Op de nu verontreinigde plek van de Nam-locatie kan een parkeerterrein komen en horeca en een infocenter. Het strandje kan worden vergroot en er kan ruimte zijn voor een watersportactiviteit met een minihaven. Aan de randen is ruimte voor (luxe) woningbouw, een verzorgings/revalidatiehuis, een project duurzaam wonen, een woonpark met duurzame Tiny Houses, circulaire off grid woningen en andere duurzame woonvormen.

Variant op schetsontwerp 3, schets 4

Naar aanleiding van wensen van mensen die input verleenden aan Leefbos zijn in deze schets ook een aantal wensen mee genomen zoals het natuurtheater/openluchttheater, de moestuin, het voedselbos, de tuurtoren, een trekpondje, watersport, meer water en dergelijke. Ook is uitgegaan van de maximale ruimte die in dat gebied wellicht beschikbaar zou kunnen zijn.

9. Een visie op groen

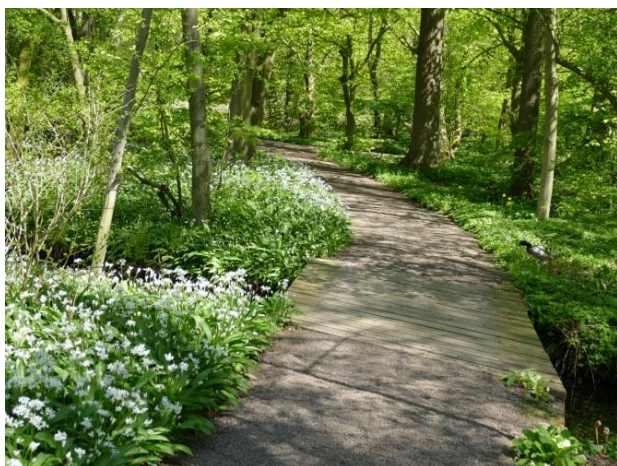
Dit plan LeefbosWestland is niet compleet zonder een toekomstgerichte, geïntegreerde visie van de gemeente op groen, de openbare ruimte, duurzaamheid en leefbaarheid. Bomen langs de weg en in de straat is mooi, maar het is vooral tijdelijke decoratie. Een enkel Leefbos is dan ook niet genoeg. Primair staat dat groen dicht bij de mensen moet zijn wil het effect hebben. Dat betekent dat naast het al aanwezige groen in Westland, er het centrale Leefbos van minimaal 50 ha moet komen en er verdeeld over Westland, dicht bij de dorpen nog meer groene gebieden moeten komen, elk van minimaal 10 tot 20 ha. Van belang is ook dat rondom Westland, zoals langs wegen, groene lintbuffers komen welke een eerste opvang vormen voor luchtvervuiling en een beschermingsbuffer vormen. Bij de ingangspoorten van Westland kan massief groen komen zoals al jaren geleden beloofd, maar nooit gerealiseerd. Bermen kunnen bloeiende feestlanen worden.

Daarnaast kunnen mini-wildernissen een belangrijke ecologische rol spelen. Stukjes bos op verloren grond van een paar honderd vierkante meter die als biodiverse eilandjes (stapstenen) in de bebouwde omgeving fungeren. In die biodiverse eilandjes plant je groen dat snel groeit en daardoor in korte tijd gevarieerd groen geeft, waardoor een hoog niveau aan biodiversiteit wordt bereikt. Deze Tiny Forests spelen een grote rol in de groenstructuur, samen met langs wegen en op verdwaalde plekken aan te leggen gevarieerde groenboschages en niet te vergeten de groene buurtinitiatieven. Het verdient aanbeveling dat grasgebieden niet meer telkens kort worden gemaaid, maar zich kunnen ontwikkelen tot bloemrijke velden, goed voor de bijen en vlinders. Zo zijn er nog veel meer punten die van belang zijn in een goede groenvisie die de gemeente nodig moet ontwikkelen.

In een groene visie kan de gemeente in harmonie met bouwplannen, glastuinbouw en waterbeleid bepalen waar het buffergroen kan komen en hoe dat in de groenstructuur tot eenheid kan worden verbonden.

Bij woonwijkontwikkeling is het noodzaak niet meer achteraf op restplekjes te planten zoals hier en daar een boompje, maar te beginnen met integraal denken, waarbij een duurzame, leefbare, groene wijk centraal staat. Juist dan wordt groen een optimaal krachtig instrument met maximaal rendement; zeker als dit samen gebeurt met NLGreenlabel voor optimale duurzaamheid (een apart document is hiervoor beschikbaar).

Rijksmonument J.P. Thijsse Heempark Amstelveen.

9.1 Gemeentelijke groenafdeling

Groenbeleid is in Westland nog niet sterk ontwikkeld en het is tot nu toe een geliefde bron van bezuinigingen. De gemeente Westland geeft te weinig uit aan openbaar groen en dat past niet in het beleid een duurzame, leefbare gemeente te zijn. Bijna al het groenonderhoud, aanleg en ontwikkeling wordt uitbesteed aan bedrijven. Dat komt de kwaliteit niet altijd ten goede. De gemeentelijke groenafdeling heeft te weinig kundige natuur- en groenmensen in dienst. Wij bevelen aan dat een gemeentelijke bioloog/ecoloog samen met groen/boomdeskundigen een belangrijke rol gaan spelen in het ontwikkelbeleid, waarbij alle gemeentelijke afdelingen zoals voor infrastructuur en bouwen betrokken zijn.

Essentieel in goed groenbeleid is dat de gemeente en dus ook de Raad, de volgende samenhangende beleidsplannen ontwikkelt:

1. Groenvisie; voor de lange termijn met ijkpunten in 2017, 2030, 2040 en 2050 Dit gaat over groen en blauw (water) want dat hoort bij elkaar
  2. Groenstructuurplan; gaat over het groen en de groenstructuur. Het zorgt voor bescherming, behoud, inrichting en uitbreiding (minimaal tot de VN eis van 48 vierkante meter per inwoner is bereikt.)
  3. Groenbeheerplannen; per dorp of gebied, gekoppeld aan een waterbeheer- en ontwikkelplan.
  4. Een aparte kustvisie; voor de duinen en het strand. Behoud, beheer en versterking van natuurwaarden moeten daarbij centraal staan.
  5. Een biodiversiteitsvisie; om flora en fauna ook biodivers te ontwikkelen.
- Hoofdgroenstructuur/Ecologische structuur en hoe alle groene en blauwe onderdelen te verbinden.
  - Wijkgroenstructuur (bovenwijks groen, wijkgroen en buurtgroen).
  - Bomenbeleidsplan voor het bomenbeleid.
  - Lijst monumentale/bijzondere bomen/groenopstanden.
  - Lijst beschermde bomen en groenopstanden.
  - Historisch waardevol groen beschermen.
  - Parkenvisie in de wijken en dorpen.
  - Mini-groene stapstenen, wilde groene eilandjes door de wijken en gemeente.
  - Kustgroen en de duinen, daarbij de vraag hoe duinen en begroeiing een buffer kunnen zijn tegen zeewind en luchtverontreiniging; onbebouwde duinen.
  - Het strand, een ongerept overwegend onbebouwd strand.
  - Gemeentelijke entrees en deze met massief groen aantrekkelijk maken.
  - Bos en verwildering.
  - Groen langs de wegen.
  - Groen langs vaarten en water en hoe kantgroen meer kwaliteit kan krijgen.
  - Dak- en gevelgroen.
  - Begraafplaatsen als groene eilanden.
  - Recreatiegroen dichtbij de dorpen.
  - Maaibeleid; zo min mogelijk maaien, natuur zichzelf laten verrijken.
  - Een groene kaart; welk groen ligt waar, ook kan dan met GPS worden aangegeven waar de monumentale bomen staan.

Majestueuze knotwilgen in de Biesbosch.

10. Geef iets terug, stop met ecocide

We nemen al eeuwen, ook in Westland, zo veel van de aarde, dat die zwaar te lijden heeft door ons mensen. De aarde is al grotendeels ontbost voor landbouw, veeteelt, stedenbouw, bedrijventerreinen en ontginning, steeds meer wordt duidelijk dat we grootschalig ecocide plegen. Door een steeds maar doorgaande verstening en asfaltering sterven bij hitte steeds meer mensen. Zijn zij die dit toestaan die niet medeschuldig aan hun ziekte of dood?

Groen is leven, groen is toekomst, groen is essentieel voor mens en dier. Juist een bos, maar ook de kust, het duin en strand zijn sterke natuurkrachten door de bundeling van soorten en het volume. Een losse boom is mooi en nuttig, maar heeft in zijn eentje weinig natuurwaarde.

Dus laten we beginnen een heel klein beetje terug te geven via dit bos van ons allemaal, ons eigen Westlandse Leefbos, een klein stapje naar een groener en mooier Westland.

Het bos hoeft niet een een keer klaar te zijn, maar kan als de hoofdvorm is aangelegd vanzelf in een aantal jaren groeien naar volwassenheid. Naarmate dit bos zich ontwikkelt, ontrolt zich een prachtig leefbos, een natuurlijk gedicht van waarde en een teken van cultuur en aandacht voor de natuur en de mens daarin.

Bestuurders en politici van vandaag zullen in de toekomst alleen worden herinnerd aan grootse daden of bepalende besluiten. In Westland zijn dat het besluit om in de Metropool op te gaan, de kust te beschermen tegen volbouwen, dit leefbos te ontwikkelen en Westland overal te vergroenen...

11. Suggesties voor financiering van het leefbos:

(Bedragen zijn geschat en fictief)

5000 bomen x 150 Euro (boom + plantkosten)	=	750.000
Verkoop van grond voor eeuwigdurend grafrecht; 3000 x 3500 Euro	=	10.500.000
Acties door scholen, scouting en verenigingen	=	100.000
Sponsoring opbrengst/vrienden van het bos (jaarlijks)	=	500.000
Loterij opbrengst 100.000 loten x 5 Euro	=	500.000
Hoofdprijs gratis plek in het bos		
Crowdfunding:	=	5.000.000
<i>Burgers kunnen minimaal 1 meter bos steunen voor 100 Euro</i>	=	<i>2.500.000 ?</i>
<i>Bedrijven kunnen steunen tussen 1000 en 5000 Euro ></i>	=	<i>5.000.000 ?</i>
<i>De 1100 Westlandse miljonairs kunnen steunen met 10.000 Euro ></i>	=	<i>11.000.000</i>
Gemeente schenkt de grond	=	0
Optie, bijdrage Natuurmonumenten	=	1.000.000 ?
Optie, bijdrage HH Delfland in de ontwikkeling van het water	=	1.000.000 ?
Optie, bijdrage van het Zuid Hollands landschap	=	5.000.000 ?
Optie, bijdrage van de Provincie Zuid Holland	=	5.000.000 ?
Opties voor EU subsidiezoals Life	=	- ?
Opm. schenkingen zijn vaak aftrekbaar van de belasting.	Totaal =	47.800.000

Groene samenwerking en groenpot 2017

<http://www.zuid-holland.nl/actueel/nieuws/@14774/z-h-groen-aanpak/>

12. Burgerinitiatief

Dit plan voor een leefbos in Westland is ontstaan als burgerinitiatief samen met Groei & Bloei Westland als stimulerende primaire partner. Wij hopen dat vanuit de bevolking en het bedrijfsleven de politiek wordt gevraagd het bos te realiseren.

Op 24 april 2016 lanceerde de bekende ontwerper Daan Roosegaarde het plan 'Recht op schoonheid'. Hij zei: "Je hebt als burger allerlei rechten, zoals het recht op mobiliteit en het recht op nationaliteit. Maar het recht op schoonheid ontbreekt... schone lucht, schoon water, schone energie maar ook schoonheid in de zin van verbeelding". Natuur, parken en bossen, duin en strand maken een cruciaal onderdeel uit van de schoonheid van de leefomgeving. Westland heeft in dit verband dan ook een stevige taak in het vooruitzicht. Want als gemeente met te weinig schoonheid en groen, vuil oppervlaktewater, geluidsoverlast, luchtvervuiling, grondverontreiniging, een volgebouwde omgeving en overbelaste wegen, is de roep om "recht op schoonheid" een mooie, schone en dankbare taak die de politiek en de gemeente zichzelf kan opleggen. U mag het ook een ethische en morele verplichting noemen.

De Westlandse kust heeft veel kwaliteiten welke ook in de Nationale Visie Kust worden genoemd. Voor strand en duin gelden o.a. de volgende kwaliteiten en waarden: natuurlijke waarde, biodiversiteit, weidse uitzichten, schone horizon, natuurlijkheid, dynamiek, vrije toegankelijkheid, afwisseling van rust en reuring, long en buffer voor het verstedelijkte bebouwde Westland, culturele en mentale betekenis, kusterfgoed, kleinschalig familiestrand, gebruiksmogelijkheden zoals zonnen, wandelen, paard rijden en identiteit. De positieve uitstraling: zeewater, strand, zand, zilte wind, frisse wind, zon, leegte, ruimte, ongereptheid, natuur. Dit is niet alleen van belang in het kader van vrijplaats, maar is ook vormend van belang en genezend. Strandhuisjes en bouwen in de duinranden is vanuit deze waarden gezien volstrekt onlogisch en ongewenst. Hieruit volgt dat naast een groenvisie ook een kustvisie nodig is, welke laatste in overeenstemming is met het landelijke kustpact en provinciaal beleid.

De ecologische draagkracht van de kust is ook beperkt. Willen we de kust niet overbelasten dan moeten recreantenstromen worden verdeeld over verschillende plekken zoals ook naar bossen en parken achter de duinen en naar binnen in het land. LeefbosWestland kan hier ook een rol vervullen.

Goed groenbeleid en de aanleg van bossen en groenplekken, zoals hier bedoeld, zijn een belangrijke bijdrage in het bereiken van die doelen. Een droom van een mooi en leefbaar Westland met een aantal unieke kenmerken zoals onbebouwde natuurlijke stranden en duinen en daarbij een gezonde adequate groenstructuur kunnen de basis vormen van een bijzonder duurzaam, mooi en succesvol Westland.

Wij, van het burgerinitiatief LeefbosWestland, roepen de gemeenteraad op:

1. te erkennen dat Westland te vol is gebouwd, dat de huidige 90 % bebouwingsgraad leidt tot ernstige onbalans tussen werken, wonen en leven;
2. te erkennen dat er te weinig aandacht is voor goed openbaar groen en recreatiegroen en dat mede daarom de leefbaarheid niet goed is;
3. te erkennen dat Westland tot de kaalste gemeenten van Nederland behoort en dat er beleid nodig is om tot een betere balans tussen bebouwing, groen en water te komen;
4. te erkennen dat Westland bij het huidige beleid in 2035 een achterstand aan openbaar groen, parken en bos heeft van ruim 300 ha, uitgaande van de minimale eisen van de VN;
5. te erkennen dat voldoende goed groen en meer bos/park kan fungeren als een groene long, waardoor de luchtkwaliteit verbeterd, mensen gaan bewegen, gezonder en gelukkiger worden;
6. te erkennen dat ook het kustgebied, duin en strand een cruciale positie heeft in het groen- en natuurbeleid van de gemeente en dat maatregelen zullen worden genomen om het gebied te beschermen tegen verdere bebouwing en aantasting, maar juist ecologisch te versterken;
7. structureel meer te investeren in groen (minimaal 4% van de jaarbegroting), voldoende groen te realiseren dat duurzaam bijdraagt aan leefbaarheid en woonplezier. Daarbij de minimale eis van de VN na te streven van 48 vierkante meter openbaar groen (en minimaal 0.8 boom) per inwoner;
8. bij de grote dorpen een recreatiebos/park te maken van ca. 20 ha en een kernbos (leefbos) in het hart van de gemeente van minimaal 50 ha te realiseren en hiermee de helft van de groenachterstand in te lopen;
9. nieuwe wijken te voorzien van voldoende water, groen en bomen en een centraal parkje en bestaande wijken waar mogelijk verder te vergroenen; minimaal 20 % groen/blauw.
10. straten en wegen weer te voorzien van meer bomen en ecologisch bermgroen/natuurlijke taluds en te stoppen met de kap van bomen onder het mom van duurzaam veilig; de entrees van Westland te voorzien van massief groen van grote bomen;
11. een natuurbegraafplaats te realiseren;
12. burgers, organisaties en bedrijven vanaf de beginfase te betrekken bij de plannen bij voorkeur onder de vlag van NLGreenlabel en wellicht via een denktank.

13. Achtergrond / bronnen

<http://www.begraven-in-de-natuur.nl/begraven-in-de-natuur.html>
<http://www.natuurbegraafplaats.nl/bergerbos/nl/home>
<http://www.monuta.nl/voor-de-uitvaart/alternatieven-begraven/natuurbegraafplaats>
<http://www.natuurbegravennederland.nl>
<http://www.heidepol.nl>
<http://www.natuurbegraafplaats-eygelshof.nl>
<http://www.natuurbegraafplaatshilligmeer.nl>
<http://www.uitvaart.nl/docs/AlterraRapport1789.pdf>
<http://www.wur.nl/nl/project/Natuurbegraafplaatsen-in-Nederland.htm>
<http://www.wur.nl/nl/Publicatie-details.htm?publicationId=publication-way-343434303931>
<http://natuurbegraafplaats-waaromniet.nl/rapporten-over-natuurbegraven/>
http://geendodenopdehei.nl/geendodenopdehei/Archief_10_april_2014.html

<http://themasites.pbl.nl/balansvande leefomgeving/2010/intensivering-verstedelijking-leefomgevingskwaliteit-en-woonwensen/beleidsevaluatie-stedelijke-leefomgevingskwaliteit/beleidsdossier-rood-groen-balans-stedelijke-netwerken/voldoende-groen-in-nieuwbouwwijken>

<http://www.binnenlandsbestuur.nl/ruimte-en-milieu/nieuws/gemeenten-onderschatten-positieve-invloed.8499443.lynkx>
<http://www.kennislink.nl/publicaties/verliefd-op-bodem bacterien>
<https://www.groasis.com/nl/economie/de-voordelen-van-het-planten-van-bomen-als-een-geld-opbrengende-oplossing-voor-veel-wereldproblemen>
<http://globalwarming.berrens.nl/oplossingen.htm>
<https://debibam.wordpress.com/milieu/>
<http://www.natuurinformatie.nl/nm.dossiers/natuurdatabase.nl/i001972.html>
<http://www.milieucentraal.nl/wonen/gezonde-leefomgeving/bodemverontreiniging/vervuilende-stoffen-in-de-bodem/>
<https://www.nen.nl/NEN-Shop/Nieuwsberichten-Chemie-Materialen/Bomen-zuigen-bodem-schoon.htm>
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/article/detail/3561471/2013/12/13/Oogst-de-vervuiling.dhtml>

<http://www.boomzorg.nl/nieuws.asp?id=15-12721>
<http://www.groenblauwenetwerken.com/air/>
<http://www.vianengroener.nl/is-groen-goed.php>
http://www.groeneruimte.nl/dossiers/groen_en_luchtkwaliteit/home.html
<http://www.europa-nu.nl/id/vjasedzq2zym/subsidies van de europese unie 2014 2020>
<http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/life>
<http://www.zuid-holland.nl/loket/subsidies/>
<http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/subsidiestelsel-natuur-en-landschapsbeheer/over-het-subsidiestelsel-natuur-en-landschapsbeheer/>

<http://www.compendiumvoorde leefomgeving.nl/indicatoren/nl0299-Beschikbaarheid-van-groen-in-de-stad.html?i=13-46>
<http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLLoutput/Actueel/Leeuwarden/38459.html>
<http://degroenestad.nl/twintig-bomen-per-niederlander/>
<http://www.feweb.vu.nl/gis/research/metroland/publications/docs/AMC%20Eigendom%20en%20toegang%20-%20eindrapp.pdf>

